

ԵՄԲԵՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԺՈՂՈՎՈՐԴԻ ԽԱՆԴԱԿԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Այս օրերուս, հետաքրքիր ուղեւորներու ամենա-
բնական ժողովուրդը, խանդավառութեան այնպիսի վայրկեան-
ներ կ'ապրին, որոնց նմանը չէ տեսնուած երբեք իր դարաւոր կեան-
քի պատմութեան մէջ:

Պատերազմի փրկուցու, շուրջ-գլխան շարադարձ զինակցու-
թիւնը պարտաւեցաւ, ծունկի եկաւ, ու մինչդեռ, բովանդակ ուսմ-
կայար մարդկութիւնը ցնծութեան աղաղակներ կը բարձրացնէր,
հայ ժողովուրդը անշուք մը եւս սուղաւեցաւ պղտոր ու մոռաց գո-
շակութիւններու մէջ: Թուրքիոյ հետ կնքուած զինադադարի պայ-
մանները պահ մը անոր այն երկիրը ներշնչեցին թէ՛ դարձեալ իր
արեւմտա պատմութիւնը պիտի շարունակուի, (Թուրքական կայ-
սրութիւն) կաշտած շնորհաւոր ու զարշառու մարմնէն անբաժան մը-
խոր: Ժամանակ մըն այ:

Հորիզոնը սակայն այժմ բաւական պայծառացած կ'երևի: Անդ-
լեւ յայտարարեց թէ՛ ոչ մէկ զաղտնի դաշնագրութիւն է կնքուած
թշնամիին հետ՝ ի միտս Հայաստանի, որուն վրայ Թուրքիոյ բա-
ռուէր: անգամ չպիտի երևի: Քանի մը օրեր յետոյ Առաջինկիթնի
անդլիական դեսպանը եւ, ի գիտաց անկողն-Ֆրանսական կառավա-
րութիւններուն, յայտարարեց որ Թուրքիոյ լուծին ներքեւ ճնշուած
ազգութիւնները կառավարելու պիտի ազատուին, պիտի ունենան
իրենց ինքնուրոյն կառավարութիւնը, որուն համար Անգլիոյ եւ Ֆր-
անսոս պիտի չխնային իրենց օգնութիւնը:

Եւս ուրախալիցի է նաև վերջերս մեզ հասած այն լուրը՝ որու
համաձայն իտալական խորհրդարանը եւս միաձայնութեամբ որո-
շած է ճանշնալ Հայաստանի կառավարչական իրաւունքները, հաստատ
յոյս յայտնելով որ իր կառավարութիւնն այլ, հաստատութիւն իր ազ-
գային աւանդութիւններուն, զայն պիտի ընդունի եւ աշխատի անոր
զործադրութեանը համար:

Քանի մը օրեր անց մեզ հասած հետադիւր մը կ'իմանանք նաև
որ Ֆրանսական ու զաշնակից կառավարութիւնները արամադրու-
թիւն ունին երկր հայեր, իրենց զինակից ազգ ճանշնալու եւ անոնց
ներառյալ ցեղերը ընդունելու: Թաղապետութեան վեհաժողովին
մէջ: Ասիկա արդէն ցոյց կուտայ որ Արարատեան Հանրապետու-
թիւնը զաշնակիցներու կողմէ ճանչցուած է, որուն համար, ինչպէս
կ'իմանանք, ինքը՝ Ազգային Պատուիրակութիւնն այլ մեծ աշխա-
տանք է թափել:

Այս զեղեցիկ լուրին կը դուրսդիպի նաև Ազգ. Պատուիրակու-
թեան բրած յայտարարութիւնը պատմական Հայաստանի անկա-
խութեան մասին (Կիլիկիայով միասին): Կ'իմանանք որ Ազգա-
յին Միութեան Կեդրոնական մարմինը հետագայու գիտեմէ կառա-
րել է Պատուիրակութեան, այդ մասին լրացուցիչ անդեկութիւն
ներ ստանալու համար:

Նկատի ունենալով անս բոլոր անցուդարձերը, կրնանք այլ եւս
հաստատապէս լսել որ մեր երկիրը բաւական պայծառ է եւ թէ այս
անգամ մեր հարցը պիտի լուծուի՝ մեր բազմաթիւ համաձայն: Ար-
դէն Կիլիկիան պարզուած է թուրքական զինուորներու կողմէ, եւ
այժմ, Արեւելեան Լեզնիներ հայ զինուորները, հրացանը իրենց ու-
սերուն վրայ հանգստացուցած, պահակ են կանգնած այնտեղ, ար-
դուսեալ աշխարհով հսկելով մեր արեւմտադարձ հայրենիքի այդ
մասը:

Միւս կողմէ, թուրքեր արդէն քաշուած են Կովկասէն: Արա-
րատեան Հանրապետութեան սահմանները ուրեմն ընդլայնուած են
արդէն: Ամբողջ Երևան եւ Կարս նահանգները, Գանձակի հարաւա-
յին մասը եւ Թիֆլիսի մէկ միւսը չեւոր այժմ կը պատկանին հա-
ջերուն, որոնց պիտի միանայ չուտով արեւմտադարձ Հայաստանի
մայրաքաղաքը:

Մեր դարաւոր երազները կ'իրականանան վերջապէս: Եւստով
մեր անկախութեան դրօշակը պիտի սկսի ծածանիլ մեր երկրի ա-
ւեր կնիւններ վրայ: Մեծերեւոյ ոսկրները պիտի ցնծան այն ա-
տեն, իսկ մենք բոլորս մէկ սիրտ, մէկ հոգի, պիտի սկսինք վերա-
շինել մեր հայրենիքը, որ աւա՛ղ, այս պահուս, մեր սիրելիներու եւ
հոգեհատներու անհամար զիակներովն է ծածկուած:

Արախանանք, յաւատեալ արամադրութիւններով լեզուինը,
բայց չզիջուինք ծայրայեղ խանդավառութիւններով: Դեռ կան
միտադարձութիւններ, որոնցմէ պիտի անցնինք չուտով: Պար-
տաւոր ենք ուրեմն աշայուրջ բլրայ եւ շարունակել մեր գործը:

ՄԵԶԻ ԴԻՄՈՂՆԵՐՈՒՆ

Հեռագիրներ եւ նամակներ կ'ստանանք, ստորագրուած հայ
երկրաւորներու կողմէ, որոնք մեզ կը գիտեն հասկնալու համար
թէ ինչպէ՛ս կարելի է Կովկաս մեկնել եւ Ազգ. Խորհուրդի կազմած
կամաւորական զնդերուն միանալ: Տեղույս Ազգային Միութեան
Մասնաճիւղն այլ ստացած է, մեր միջոցաւ, նման հեռագիր մը հայ
զինուորներու կողմէ:

Մեզի գիտողներուն գործախառնար չենք կրնար բաւարար եւ
զոհացուցիչ պատասխան մը տալ: Գիտենք որ, այս պահուս Կով-
կասը դարձեալ շարժման մէջ է: Ազգային Խորհուրդը կուզէ իր սե-
փական զինուորներու ուժով գրաւել Թրքա-Հայաստանի վեց նա-
հանգները, բայց թէ պիտի կրնա՞յ անհրաժեշտ օգնութիւնն ու ձե-
ռնութիւնը ստանալ արտաքին աշխարհէն — այդ պարագան է
որ մեզ անձնած իր մնայ:

Դեկտեմբեր է, եւ հիմա, սառնաշունչ քամիներ կը փչեն մեր
երկրի լեռներուն ու դաշտերուն վրայէն: Այս սարսափելի եղանա-
կին, բոլոր ու բոլանին, հայ զորագնդերը չեն կրնար միանաձայն ու
ստանալու լեռներու վրայէն անցնիլ՝ եթէ զոնկ լաւ պարենաւոր-
ուած չեն: Սակայն, ինչպէս կ'երևայ, Կովկասի մէջ եւ սահմաննե-
րուն վրայ հայ-թրքական արեւմտի ընդհարումները անխուսափե-
լի են դարձած արդէն: Թուրքեր, քիւրդեր ու թաթարներ մեր վր-
ր կը յարձակին, եւ հայկական կառավարութեան զինուորները
չեն որ ձեռնածալ պիտի նստին եւ չարտասխանեն հարուածին հար-
ուածով:

Գիտենք, այս բոլորիւս ուժգնորէն կը արտիւ սիրտը շատ երե-
տաւարդներու, որոնց երազն է նետուիլ այնտեղ՝ ուր կայ կուր մեր
զարտութիւնը: Այն ատեն բոլորս ալ, ատենց ատենանի ու պաշար-
դի խարութեան, պիտի հաղնինք զինուորի հաղուտոր եւ պաշար-
ները մեր սրբապան հայրենիքը դիշակեր բոքնիններու դէմ:

Այդ միայնակներ պիտի հասնի չուտով: Ապաւենը այդ աւետա-
րելի բաղնիք:

ՀՈՂԵՐ ՄԻ ԳՆԷՔ

Նոյն իսկ այս օրերուս, երբ բազմաթիւ հայեր երկիր մեկնելու
իրենց պատրաստութիւնը կը տեսնեն, մենք կը հանդիպինք Քալի-
ֆորնիարեան շատ մը հայերու, որոնք 20—40 էջը հոգ զննելու հա-
մար տասնեակ հազարներով սուրբներ կը թափեն օտարներու դըր-
պանները: Ցաւալի իրողութիւն մըն է այս, զոր կը յանձնենք ու-
շադրութեամբ այս տեղի մեր հայրենակիցներուն:

Բոլոր անոնք որ այս օրերուս իսկ հոգաւոր դառնալ կուզեն,
պիտի զգնան յետոյ, որովհետեւ այդպիսիներ կը միանան ոչ միայն
իրենց բնակներուն, այլեւ իրենց ժողովուրդին: Ահա թէ ինչո՛ւ:

Քալիֆորնիոյ մէջ հոգի գինը բարձրացած է իր առաւելագոյն
չափին: Մէկ էջը կ'արժէ 500—1000 տոլար, նոյն իսկ աւելի: Հա-
ւանարար հոգի արժէքը այսուհետեւ զգալի անկում մը ունենալ:
Գնդերը, ուրեմն, իրենց նոր հոգերու արդիւնքը չվաճելով, պի-
տի ենթարկուին միանալու: Ասիկա բազմաթիւ փորձառու անձ-
նաւորութեանց կարծիքն է, զոր պէտք չէ անուշադիր թողուլ:

Նոր հոգեր գնողներ կը միանան նաև իրենց ազգին: Կը նշանա-
կէ, այդպիսիներ գեւ կ'ուզեն երկար ժամանակ մնալ այնտեղ՝ երբ
մեր թափուր երկիրը իրենց պէտքն ունի: Ով որ մեր հայրենի
քի պաշտարարութեանն յետոյ այստեղ կը մնայ, գործած կ'ըլլայ
յանցանք մը, զոր չի կրնար քաշել սեկ գնով: (Վեպի Հայաստան)
ազգանշանը չուտով պիտի արուի, եւ այն ժամանակ ամէն մարդ
պէտք է պատրաստ ըլլայ՝ ուղեւորուող կտրել-անցնելու:

Նկատի ունենալով նաև այն պարագան որ կոչու Հայաստանը պե-
ղեցիկ շահաստան մը պիտի ըլլայ բոլոր հայերու, մասնաւորապէս
քիչ ու շատ գրած ունեցողներու համար: Առանց սպասելու ուրեմն,
ամերիկահայեր պէտք է միութեան երկիր՝ միասին տանելով նաև ի-
րենց քրտինքի արդար վաստակը, որ իրենց պիտի շահեցնէ շատ
ու շատ:

Հոգեր մի՛ գնէք, հայեր, այդպիսով կը միանալ թէ՛ մեր քա-
կին, թէ՛ մեր ազգին — վաղը, մենք բոլորս երկիր պիտի երթանք,
եւ դուք չէ՛ որ պիտի մնաք այստեղ: Հայրենիքը մեզի եւ մեր դու-
մին պէտք ունի՝ չնչնայու եւ բարեկամաճելու համար: Մեր քրտինքը
ու վաստակը պէտք է թափենք մեր յուսթի ու արդասարեւր դաշ-
տերուն վրայ, որոնք այժմ օրը ու անուր մնացած են:

Առանցեղք այդ ուղղութեամբ եւ մի՛ թափէք մեր գրածը այս-
տեղ:

ԱՆՂԱԺԵՏ ԵՒ ԱՆՅԵՏԱԶԳԵԼԻ ԳՈՐԾԸ

(Շար. անցեալ քիւն եւ վերջ)

Այս պատերազմը եկաւ աւելի յատկ
եւ մեկին կերպով ցուցնելու ազգերու
ճակատագրի շարունակական փոփոխու-
թիւնները եւ գոյութիւն ունեցող իրերու
անկայունութիւնը: Չորս ամիս անց
Գեորգիանի Փարիզի կ'ապանար եւ
խուճաղ կը տրեւր Ֆրանսայի մէջ այս-
օր Գեորգիանի տապալումն է եւ Քաշ-
գեր Հոյանա փախած: Երկու-երեք
ամիսներ անց, թուրքեր ամբողջ Կով-
կասը հիմնադրուած ընդէ կ'ապանար,
այսօր զաշնակիցներու օդորոշութիւնը
եւ զթութիւնը կը հայցէ: Պայմանները
փոխուած են եւ այսօր մենք նոր երեւոյ-
թի մը առնէ ենք: Երկիր շափով եւ կշի-
ռով չենք կրնար վերադառնալ իրենք ու ի-
րողութիւնը: Մեզի նոր մաշտապ, նոր
չափ, նոր կշիռ պէտք: Այս վեր-
ջին շափն ու կշիռը Արարատեան Հան-
րապետութեան անկախ գոյութիւնն ու
կազմութիւնը ճանշնել տալն է զաշնա-
կից պետութեանց:

Հայ Ազգ. Միութեան վրայ հայրե-
նասիրական լուրջ եւ ծանր պարագ
կ'իյնայ այս ուղղութիւնով ջանք թա-
փելու ամերիկեան կառավարական շրջ-
անակներու մօտ: Եւ կապած չունիմ
որ Պոլսու Փաշան եւ Պատուիրակութեան
միւս անդամները այս ուղղութիւնով
պէտք եղած ջանքերը կ'ընեն Եւրոպա-
յի մէջ զաշնակից պետութեանց ջոպ:

Այս հարցը սկզբին վրայ պէտք է գալ
իրեն անհրաժեշտ եւ անյետաձգելի
խնդիրներէն մէկը: Ահա թէ ինչո՛ւ:

Այն բոլոր առարկութիւններ, որոնք
կրնանք զոյգութիւն ունեցնել ըլլալ Ա-
րարատեան Հանրապետութեան ճանա-
չումին եւ համակրութեան նկատմամբ,
մեր կողմէն այսօր չբացած են: Հիմա
զաշնակիցները յայտնող են եւ թուրքն
ու զարշիկի զինակիցները շարաշար
պարտուած են: Արարատեան Հանրա-
պետութիւնը անշուշտ շատ իրաւացի-
օրէն չեղեալ յայտարարած է, ի լուր
աշխարհին, որ ստորագրուած էր իր
պատգամաւորներուն կողմէն, Պոլսոյ
մէջ, հաղեցուցիչ պայմաններու բրո-
նուէրեան տակ, եթէ Արարատեան Հան-
րապետութիւնը արդէն այդ բրած չէ,
մենք պէտք է թերադրենք որ անէ այդ
բայը:

Քաղաքային օրէնքի մէջ այլ այն բո-
լոր պայմանագրութիւններ, որոնք
կ'առարկարուն բռնութեան տակ չեղ-
եալ կը նկատուին դատարաններու կող-
մէ: Նոյնը՝ միջազգային օրէնքի մէջ:
Ուրեմն, Արարատեան Հանրապետու-
թիւնը չեղեալ հռչակելով իր կապած
պայմանագրութիւնը թուրք կողմէն
պայմանական չեւորութեան հետ, իր ձեռքերը ազատ կ'ըլլան
գործելու իր ուզած եղանակով: Վաղը
նորագրութեան վեհաժողովը կ'սկսի
Եւրոպայի այս կամ այն թաղաքին մէջ
աշխարհի քաղաքը գծելու համար:
Հայերս հոն ներկայացուցիչ պիտի
ունենանք, եւ միանալ որ ոչ, միջնե-

որ Արարատեան Հանրապետութիւնը
չանշուրի իրեն ազատ պետութիւն,
իրեն ազգերու պետութեան ընտանի-
քին մէկ անդամը:

Հին օրերուն մեծ պետութիւններն է-
ին որ համաժողով կը գումարէին եւ
ազգերու ճակատագրերը կը անօրինէին
իրենց շահերու դատաւարներէն համա-
ձայն: Գալիք Համաժողովը հինէն քիչ
մը տարբեր պիտի ըլլայ: Այս համաժո-
ղովին հիմնական եւ կեդրոնական սկզբ-
րուները պիտի ըլլայ Ժողովրդավարու-
թեան սկզբունքը: Հոս պատկերացնենք
պիտի ունենան արտադրատուութիւն
կապուցիչներով: Ուրեմն, մեծ ազ-
գերու ներկայացուցիչներու ջոպ պիտի
նստին Բաժնատիրութեան, Լեւաւորութեան,
Գարաւաղի եւ ուրիշ փոքր պետու-
թեանց պատգամաւորները: Որո՞նք
պիտի ըլլան Հայոց ներկայացուցիչ-
ները: Ամբողջապէս պիտի պատասխա-
նուի որ Հայկական Պատուիրակութեան
կողմէ ընտրուած մարդիկը: Երանի թէ
այդպէս ըլլալ, բայց իրաւագիտու-
թեան սկզբունքներու տարրական ծա-
նաթութեան զիս յոռեան կ'ընէ այդ
մասին: Եւ այն միայն ունիմ որ Համա-
ժողովի մասնակցութեան իրաւունքն
ստիպ դրուին այն բոլոր ժողովուրդ-
ները, որոնք իրեն ազգ, իրեն անկախ
պետութիւն, վեհապետութիւն կազմ-
ուած չեն: Հայերուն պիտի բուռի որ կը
յարգենք, կը սիրենք մեզ, աւելի կը սի-
րենք եւ կը յարենք մեր Պատուիրակու-
թեան նախագահը, բայց Ժողովրդաբա-
րան կանոնի հակառակ է այս Ժողովի
նկատելուն ընդունիլ մարդիկ, որ վե-
հապետութեան մը կողմէն չեն գոր, եթ-
է այս գործախառնութիւնը պատահի,
այն ատեն մենք եւս կ'երթանք հին Պո-
լսին վեհաժողովին, ուր մեր լուսաճո-
ղի իրիւկները դիտց, եւ որուն արդիւնքը
յայտնի է:

Մեր Պատուիրակութեան կողմէն շատ
շատ առանձնագրեր, իրաւապաշտ
պիտի ներկայագրեն հոս, այդ Ժողո-
վին, որոնք կամ յանձնարարութեան պի-
տի յանձնուին բնական ժաշտան դա-
տաւարաւորելու եւ կամ բոլորովին ան-
տես արեւ տանելու: Այս ամբողջ գործ-
ուար կաշուութեան միակ էջը եւ փր-
կութիւնը Արարատեան Հանրապետու-
թիւնը պաշտանապէս ճանշնել տալն է:

Միջազգային օրէնքի տարրական կու-
նենք մէկն է, որ պատերազմ կը
մտնի 2 կազմակերպուած ազգերու եւ
պետութեանց միջին: Հայոց մղած բո-
լոր յեղափոխական եւ նման կոթիներ
միջազգային թրոնողութիւնով պատե-
րազմ չեն: Հայոց կամաւորական շար-
ժանները միջազգային օրէնքի մէջ վա-
կու հայ զինուորները գերի բռնուին
Թուրք կաշարութեան կողմէ, մէկը Թրք-
աւայ, միւրս ուստաւայ, միջազգա-

յին օրէնքով երկուքը միեւնոյն իր-
աւունքները չունենին, իրեն ազատանա-
ւապատմար, հրացանագրի ըլլալու
միտքին տակ էր, իսկ ուստաւայը կը
Այս միջազգային օրէնքի հակադրու-
թեան շնորհիւ էր որ զաշնակից պետու-
թիւնն ու իւր իրեն պատերազմ-
միկ ազգ ճանչցան ինքու-սոյակները:
Առարտ-Հանդարիւս բողոքեց զաշն-
կիցներու այս քայլին դէմ, եւ ազատաց
հրաւան հրատարակեալ այն բոլոր զե-
րի կ'իյնային: Գաշնակիցները ազա-
նալիքը վերադարձուցին Առարտ-Հան-
դարեան կաշարութեան եւ իրեն զոր-
նական փառա իրենց առած քայլին,
այս նոր կապուած ազգին ներկայ-
ցուցիչները ընդունելին իրենց մէջ:
Երբ վերադարձ խորհրդակցական մա-
ղախներ տեղի կ'ունենային զինադա-
դարի սակարկութիւններու ընտ-
րեանց ատեն:

Միջազգային օրէնքի որոշ կանոննե-
րէն մէկն է որ տեսականքին բոլոր պե-
տութիւնները հաւասար են: Անոնց
զործնականին մէջ գիտութեան եւ ար-
եսական ուժի հաւասարութիւն կրնա
չունենալ, բայց օրէնքի հիմունքով հա-
ւասար են: Ուրեմն, եթէ Արարատեան
Հանրապետութիւնը ճանաչուի իր
անկախ ազատ պետութեան ազգերու ըն-
տանիքին մէջ, տեսականին մէջ ան
կ'ունենայ այն բոլոր իրաւունքները
ինչ որ մեծ պետութիւնները:

Եղբայրացելով կը յայտարարեմ, թէ
եւս այն մտաւարութիւնն ունիմ որ մեր
Պատուիրակութեան յարգելի նախա-
գահը Համաժողովին մասնակցելու ի-
րաւունքը պիտի չկրնայ ունենալ, նոր
իսկ խորհրդակցական ժամով զալի
ազգերու մեծ վեհաժողովին մէջ, Ժո-
ղովին դուրս մնալու փառադր շատ ա-
ւելի են եւ քաջայայտ է, եւ չեմ կարալիք
չարգարանութեան, Պոլսու Կաշար
Փաշան կրնայ ներկայանալ եւ պէտք է
ներկայանայ իրեն Արարատեան Հան-
րապետութեան ներկայացուցիչներէն
ու պատուիրակներէն մէկը:

Համաձայնարար, առարկուի որ
զաղափարը լաւ է, բայց ուրիշ գիտա-
րութեան դուս կը բացուի, այն է թէ՛
Արարատեան Հանրապետութիւնը չի
կրնար եւ իրաւունք չունի խաւելու թրք-
աւայներու դատին անունով, եւս կը պա-
տախանեմ — Ինչո՞ւ. Ուսմանին կը-
նայ խաւել Առարտ-Հանդարիւս եւ Ու-
սիոյ ուսմաններու անունով, պահան-
ջելով Քրտիսիրական եւ Պատարպե-
ան, Բաշիկան կրնայ խաւել իր խաւել-
կան ընակչութիւնն ունեցող պետանե-
րու անունով, Ֆրանսան իր Ազգաւե-
րէնի անունով, Եւրոպայի իր Մա-
կեդոնիայի եւ յունական կողմերու ա-
նունով, Լեւաւորներ իր զաւաճող
անունով, Լեւաւորներ իր զաւաճող
պիտի չունենայ խաւելու ամբողջ Հա-
յութեան անունով: Այս արամարանու-
թիւնը սխալ եւ մարդ է: Գաշնակիցնե-
րը իրենց մեզի նախընտրեց անգամ
ու ստացան եւ մենք կը հետեւին ի-
րենց: Արարատեան Հանրապետութի-
ւնն է որ իրեն պետութիւն ճանչցուելի
եւս իր պատուիրակին կամ պատա-
րակներու միջոցաւ պիտի աշխատի
հայկական վեց նահանգները, Տրապի-
զոնով եւ Կիլիկիայով, մէկ խաւով
Պատմական Միացեալ Հայաստանը:

Ո՞ն, ուրեմն, Ազգային Միութեան կը
մնայ հեռախոսական յարաբերութեան
մանկու Ազգ. Պատուիրակութեան հետ
եւ ըստ այնմ քայլ տանելու: Գաշնակե-
լու, ծախս խնայելու ժամանակը չէ:
Վաշնակներ մը յաղաղութիւն կրնայ ա-
պագային շատ սուղի նստիլ մեզի: Ո՞ն
ուրեմն, գործի, անյետաձգելի եւ անմի-
ջական գործի:

ԳԼՈՒԳԸ ՌՍՆՈՒԿԸ

(Գրուած Նոյ. 11, 1918
Աղատուսեան մեծ օրը):

ՀԱԿԻՐՃ ՆՕԹԵՐ

Ինչ որ այ րան եւ ինչ որ այ գրեմ,
արտասահմանի մեր մի քանի անջ-
նորհ գրողներն ու խաղողները, իրաւա-
ւորութիւն երբեք չեն կարող փոխել կամ
թելափել իրեն:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԶՈՆԱՐԱՆԸ

Ստորև կը ներկայացնենք աղյուսակ մը որ կը ցուցնէ յոյսր ստորին աղյուսակը գործառնութիւնը, ազանուածներու և վերաբարձաններու թիւը, զոր կը ներկայացնէ Նիւ Եորքի Վիշնիկի Փաթիւնը։

Զինքի տակ տնտես	Միջանուածներ	Վերաբարձներ
Մ. Նահանգներ	3,764,700	236,117
Մեծն Բրիտանիա	7,500,000	3,049,991
Ֆրանսա	6,000,000	4,000,000
Իտալիա	5,000,000	2,000,000
Ռուսաստան	14,000,000	5,000,000
Պրուսիա	450,000	300,000
Սերպիա	470,000	200,000
Ռումանիա	650,000	300,000
Գերմանիա	11,000,000	4,000,000
Ա. Հունգարիա	7,500,000	4,500,000
Թուրքիա	1,500,000	750,000
Պուլիարիա	1,000,000	250,000
Համագումար	58,784,700	24,536,108

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մինչ Խաղաղութեան Վեհաժողովի պատերազմները աշխարհի ամէն տեղիներէն կը փութան Փարիզ, զոր նախկին թանկանքը յառաջանալով կը գրաւեն Գերմանիոյ Հոկտեմբեր ամիսը։ Բերքաբազմները, ըստ զինադադարի պայմաններուն։ Գերմանիոյ կողմէն դաւաճանական ամենազոյն փորձեր անդամ բուսական պիտի բլլայ զաւանդակներուն համար մինչ իրենց ամենաշատ սուր Գերմանիոյ որսին մէջ, զորսկիւն անոր մայրաքաղաքը Պէրլինը և զնկը անոր վրայ ա՛յնպիսի ահաբեկող պայմաններ, որոնց տակէն սերունդներով անկարող պիտի բլլան անոնք աղաւթի։

Գանի մը ամիսներ առաջուան յոյսր առաջ աղբը ամենէն սարսկ հարաւատութեան եղիւրդ ու եպիսկոպոսներ մը կը ներկայացնէ մեղի աշար։ Սերպար իշխանները ծակուծուկ կը փնտնեն ու կը պահուարին զանախիցներու արդարադատութեան ձեռքը չիշխալու համար, Գերման ժողովուրդը, այսօր, թիւ երանութիւն կը կարգայ իրեն ձեռքով ու թելադրութեամբ նահապետական փոքր աղբերուն, որոնք իրենց առնիւններէն կը յառնեն փնտիկի մը թեւերով, մինչ իրենք իրենց արծուի բարձունքներէն կը դուրսուն զէպի աւաշատակ անդունդը, ամբողջ աշխարհի թուրքն ու մարին նշանակ, ներկայ ու աղաղակ սերունդներուն անէճքին արժանացան։

Աշխարհամասայ Հոռիկական պետութեան մը նման հզօր Միջին Եւրոպական տէրութիւն մը, բովանդակ աշխարհի կամքին հալածակ, Հիմնի փորձող զերման կայսրութիւնը այսօր զաւանդակներու երանելի տակ կը սողայ, գրչուր երկու աղաւթներու մէջտեղ փշուրած փշապի մը զայրութեանով։ Արդի նարոյնն մը բլլալու անախառնութեամբ և Հինը գերազանցելու անյայտ

տնչերով՝ ինկարար նախկին Քայլերը չորս ու կէս տարուայ ընթացքին, Հիմնի վեր առաջակց իր երկիրը և պատճառ եղաւ տար միջինն տակի վերաւոր երիտասարդութեան և անհաշուելի նիւթական կորուստներուն։ Գոնէ նարոյնն տակի ճան ճան տարի ամբողջ աշխարհի զոյղ հանկ և պատուաշատ զաւաճի վրայ զերի բնուելով աւարտուեցաւ, մինչդեռ ինկարար Քայլերը, փոխանակ մարդու պէս իր զինուորներու կողքին կենալու, փափի մը պէս կծիկը դրաւ։ Հոյսրաւոր փնտրելուն տակ աղաւթներու, ձման այն ջայլամին (տէվէ դուշի), որ իր զլուրը աւաղին մէջ կը խրէ զինքը հաղահանգներէ պահպանելու համար։ Թէ ինչ տեսակ աւաղի միջին պատի մը կ'աղաւթ այս հրէշին և իր արքանակներու — բլլան անոնք Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Պուրիաիոյ կամ Քուրքիոյ մէջ — մենք չուտով պիտի տեսնենք երբ աշխարհի ճակատագիրը դարբնուի Վերաշինչ Վեհաժողովին մէջ։

Հաւատանի մասայ Հորիզոնը սկսած է պայմանաւոր արշաւորդի շողերով։ Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ և Ամերիկայի արժանապատիւները խիստ լաւ են անհատ ու անկախ Հայաստանի մը կազմաւորութեան մասին, որ իրեն պատկէ պիտի ծառայէ զաւանդակներուն թրք-թաթար հորդանակներուն զէմ։ Լոնտոնի «Թաթար» աղբիցիկ օրաթերթը Անգլիոյ նշանաւոր պետական անձնաւորութեանց կարծիքին թարգման կը հանդիսանայ, երբ մասնաւոր տեսութեամբ մը կ'ուսումնասիրէ Մերմաուր Արեւելի հարցը իր բազմազան կողմերով և անհրաժեշտ կը գտնէ Երկրորդ Պարսկան մը ստեղծելի Փոքր Ասիոյ մէջ, Պարսկաստանը առաջի հրահանգներուն, Միւրիան սիրիականներուն և Հայաստանը ու Կիլիկիան տալով Հայերուն։ Այս յոգուածը իր չափ

հեղանութեանը համար առանձնապէս կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն։

Դաւանկից երկիրները ներկայ օրերուն մէջ շատ աւելի մտադրող կը թուին բլլալ իրենց հակառակ թանկանքներու զորացումով ճան թէ Հաւատութեան պայմաններով։ Բայց զաւանկից երկիրներուն մէջ շատաւն միջինն տակի զորքեր կան այժմ զինքի տակ։ Զորացումը այժմ մեծագոյն հարցը կը ներկայանայ յիշուալ երկիրներուն։ Դեռ երկար տարիներով զաւանկիցները պիտի ստիպուին պահակութիւն և ստիպանական հակողութիւն կատարել պարտուած զինակից երկիրներուն մէջ։ Քառասուն միջինն ճանի՝ Երրորդ տարուա պէտք պիտի բլլայ սոյն հակողութեան համար, եթէ վերադարձող զինուորները կարող պիտի բլլան երկին իրենց գործերուն ու խաղող աշխատանքներուն նուիրուի որչափ ժամանակի մը մէջ—աշխատիկ հարցեր, որոնք բարդ կայունութիւն մը ստեղծած են պետական շրջանակներու մէջ։ Արդէն վերին հրամանը կ'աւելի մարդավայրերու զինուորները ցրուել որքան արագ որ կարելի է։ Եւ զորացումը պիտի կատարել հետեւի զատարարութեամբ։

Ա.— Ուստեանդինաց արտադրութեան մէջ փորձառու աշխատանքներ և երկրագործներ։

Բ.— Նաւաշինութեան գործին մէջ վարպետ աշխատանքներ։

Գ.— Երկաթուղիներու վրայ փորձառու մարդիկ, որոնք կ'աշխատեն երկաթուղիներու պիտոյները հայթայթող գործարաններուն մէջ։

Դ.— Հանքանքները, մասնաւորապէս անթահան հանքագործներ։

Ե.— Բոլոր ծարարարարութեան զեկաւոր մարդիկ — ինչպէս՝ գործաւատները, վարիչներ, մասնագէտներ, սեփականատէրեր, եւայլն։

Զ.— Մարդիկ որոնք ինքնաշարժ կամ անկախ են, մասնաւորապէս և ուրիշներ, որոնք իրենց հարցը դիւրաւ կը ծառայեն և այն ամէնքը՝ որոնք կը խոստացուին այլ և այլ գործերուն մէջ վերահաստատել զանոնք։

Պատերազմական անորման վիճակէն խաղաղակէր չինարար աշխատանքներու վերադարձը կը կարծուի թէ առնուած վեց ամիս ժամանակահատից մը կը պահանջէ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱԼԵԱՆ ՄԸ ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՑ ՄԷՋ

Հեղպիւթ Սալապօթիմ

«Թաթար»ի գրող

ԱՄՏՄ, Նոյ. 5, (Թղթատարով)։

Եթէ ուրիշ ժամանակներու մէջ աղբում բլլալ, գործարար Ալլիւպիին յաղթութիւնները Պարսկաստանի և Միւրիոյ մէջ՝ զինքը որուն ամենէն մեծահաշակ մարդը պիտի ընկնէ։

Ա՛յնքան կատարեալ կը իր յաղթութիւնը Եւրոպիոյն զաւաճի վրայ, որ

այնիս անոր յառաջիկայացողը Դաւանկուի և Հալիպի վրայ յայտնի կը թէ պայմանաւորուած կը ոչ թէ թուրքերուն կողմէ՝ եղած զիմադրութեամբ, այլ մեծ մասամբ փոխակրական միջոցներու յաջողութեամբ։ Արդիւնքը ա՛յն եղաւ որ զոր։ Ալլիւպիին անկէ աղբին ընդունուեցաւ որպէս յաղթող և ուրիշ ռազմականութիւն վրայ մղուող հոգիները միայն արդիւնք եղան անոր կատարած զերի արժանաւորապէս տարիողելու ի յուր աշխարհին։

Կան երկու գլխաւոր պոզուտներ Փոքր Ասիոյ (որ հապէս կը պատկանէ Եւրոպայի աշխարհադրական ստեղծմին) և ուրիշ Ասիոյ միջին։ Միւր Մի ծովու ափանց վրայ մղուած է որուն կը պատկանին Տրոպիկոնը, Երրորդի և միւս համարները որոնք Հայաստանի մէջէն կ'անցնեն զէպի Պարսկաստան։ Միւր Փոքր Ասիոյ հարաւային ծովափէն կ'երկարի և կիլիկիոյ մէջէն անցնելով կ'երկարի զէպի Միւրիան և Միջուկաւոր։ Իսկէնէն ընդին գրաւուած կը նրաւանակ թէ մենք որչափ կերպով անցեր ենք թուրքիոյ Ասիական պետութեան զէպի Եւրոպականը ձգուած կամուրջը։

Աշխարհակառնութեան այս մակընթացութիւնը (աւելի ճշգրտաւր ըլլալ կուէ աղաւթարարութեան արշաւանքը) ստիպարար հակառակ կողմը հոսած է։ սակայն և այնպէս զոր։ Ալլիւպիին իր արժանաւոր զիւրը գրաւեց այն երկար շարք մ գործաւանդ մէջ, որոնց հաւաստակութիւնները Արեւելի վիպայնութեամբ հմայիլ փայլ մը զգեցան են։ Հնուրեան մէջ Մեծն Ալլիւպիան լաւաւոր զորականը չէր եղած, սակայն իր արշաւանքները անտարակոյս տակի մեծահաշակ զորականներու երեւակայութիւնը բողբալուեցին ճան թէ ուրիշ ունէ միջուկը որ ծանոթ է պատմութեան մէջ։

Երկու բրիտանական արշաւանքներ եղան — Միջուկաւորի և Պարսկաստանի — Ալլիւպիան զորաւոր վայրերուն տիրանալու համար։ Եւ թող մասնաւոր չըլլայ սա պարագան թէ բրիտանական թանկար ներկայ պատերազմին մէջ Ալլիւպիան շատ համաւարած գործ կատարեց թուրքիոյ մէջ և այն ալ որպէս արտակարգ պաշտան մը անհատ Արեւմտեան ճակատին։ Իրաւամբ մենք Հերոսներու գործունէ մէջ կ'աղբիւր։

Արեւելի արշաւանքներուն համար փորձուած խնդիրներէն զուրս կայ թաղարար թաղաքականութեան մը հաստատելը։ Ամէն բանէ վեր՝ հարկ է որ մեր յանձնարար ինքնութիւնը, որպէս Ասիական պետութեան, ազատութեան ի խնդիր, արդարանայ։ Բռնապետութիւնը զոր կ'աշխարհակառնութեան անուրիշ կարելի է նոյն իսկ աղբի մաքրու մայ աղաւթը՝ պէտք է որ անհատաւայ։ Վառագի տակէ կ'առնուած ունի ծրարար գնահատութիւնը Արեւելի մէջ Բրիտանիոյ թաղաքականութեան հետապնդած նպատակներուն։

Հա՛ւեր խոսքով՝ նպատակները երեւան են։ Առաջին՝ մենք կը ցանկանք պահել մեր Հին թաղաքականութիւնը

պատմել իշխանութիւններ ստեղծելու թշնամեաց և մեր շնորհատան կայսրութեան միջին։ Այս պատմել տէրութիւնը անցելուն մէջ թուրքերն են, սակայն թուրքիա իր անարժանաւորութիւնը ցոյց տուաւ երկար ու համարաւոր փորձ մը յետոյ, կատարելու իր ծրարար գերը Արեւելի մէջ։ Որպէս կայսերական կատարարութիւն՝ այլ կը յուսացուի որ ապաւայ մը բլլալ իրեն համար Ասիոյ այն մասերուն մէջ, որ բնակչութիւնը մեծաւ մասամբ թուրք է։

Երկրորդ՝ Հին թուրքական սակաւաւորութեան զէմ՝ մենք կ'առաջարկենք Ասիական Պարսկան մը ստեղծել որ թաղաքական ծրարարանէ մը Պարսկաստանի մէջ, նոր Արաբիայի մը, ինքնավար Հայաստանի մը և վերակենդանաց Պարսկաստանի մը։ Պատմել տէրութիւններու մեր այս սրտեմը այլ եւ յարմար Հիմնուի թշնամական ու անարդարացի շրջանած թանկաւորութեան մը վրայ, այլ շարք մ նոր տէրութիւններու ստեղծագործութեան վրայ, որոնց իւրաքանչիւրը պատահուութիւն ունիայ իր կեղեքուած ու ունահարուած Հին իսրայէլներու վերանորոգելու համաշխարհային պատերազմի թոցերէն։ Ծառ անկատար արդարութիւն մը եղած է ցարգ այս թաղաքական վերաշինութեան վեհապալան գործին համար նոյն իսկ այս երկրին մէջ։ Միւս երկիրներու մէջ, ի մասնաւոր Ամերիկայի մէջ, անոր տարերքը հարկ թէ թմրուած են նոյն իսկ անոնցմէ, որոնք — եթէ մեր թաղաքականութիւնը յաղաղութիւն կենանային — անոր ամենաշնորհ համակերպութիւնը պիտի գտանային։

Ինչ են յաջողութեան պայմաններ այն նոր փորձարկութեան մէջ, զոր ի դուրս հանկու վրայ ենք։ Ահաւորիկ —

Նախ՝ պէտք է որ վերջ մը զուրի թրքական տիրապետութեան, ունէ մեւ տակ, Արաբիոյ, Պարսկաստանի, Հայաստանի և Միջուկաւորի մէջ։ Եթէ մենք կ'ստեղծենք նոր տէրութիւններ, որոնք մէջ ազատութեան կայ փորձը պիտի բլլայ, որեւէն զաղ կատարենք համարձակորէն և միանգամ և ընդ միւս վերջ մը տանք թուրքիոյ ազատութիւնը թաղաքականութեան։ Իւրը և ջուրը չեն կրնար խառնուիլ։ Ո՛չ մի հնարով կարելի է թրքաւոր թաղաքականութիւնը հաշտեցնել Մերմաուր Արեւելի վերաշինութեան նոր թաղաքականութեան հետ։

Երկրորդ՝ աւելի աշխատանք պէտք է թափուի այն գծաւորայն խնդրին վրայ՝ որ հաղարար տարիներով զիւստանակները զրաղեցուցած է, սահմանազերու ճշդութիւն պատճառով։ Ինչ թաղաքական լուծում որ ստացուի, տիրապետութեան (քանակութեամբ) զաղաւթար վեհակառնապէս մերմուկու է։ Եթէ Պարսկաստանի մէջ նոր հրահանգ իշխանութիւն մը կը հաստատուէ, թուրք որ զայն ընենք սրտովն նկատու ունեւայով Հրէից պատմութիւնը Պարսկաստանի

ՄԵՐ ԱՐԻԻՆԱԲԱՄ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԱՆԲԱՐԵԻԻՆԸ ՀԱՎԱՍԱԿՈՐԴՆԵՐԸ

(Եւրոպականութիւն անցնալ թեւէն և վերջ)

— Բայց զուրկ աղիկներն էք, կը պիտայ Պարսկարքը զինքը ընտրողներու երեսին։

Այս ժամանակներուն է որ թուրք կատարարութիւնը կուգի Փանդոսիին Հայոց զերեքմանցը զորանք տանց փոխաբերութեան։

Աղաւթարար միւս-միւսի միջին վերջը կըրուեցաւ Պարսկարքի կողքին կանչուած, անոր առանձն թայրերուն, միջոցներուն և զիմուներուն նկատելի զարմաւ։

Աղաւթարարան կը որ համարանկ թարգմեց թէ Հայ ժողովուրդը իր իրաւունքին տէրը պէտք է ծառայէ։ ան կը որ ժողովուրդին պարզ կերպով թարգմեց թէ երբ կատարարութիւնը մարդիկ զորիկ զերեքմանցը թանգելու, Հայ ժողովուրդը պէտք է հոն պատարատ բլլայ արդիւնքիւ համար կատարարութեան այդ թայր։

Եւ այնպէս ալ եղաւ։ Երբ կատարարութեան կողմէ զաջող մշակները զայն Հայոց Հին օրատուելին թանկելու, Հայ ժողովուրդը հոն էր — մեծն միջին պղծակը, այլ թէ կին։ Դիմադրութիւնը յուրէ կը։ Արեւմտեան կոխի անխառնակի։ Կատարարութիւնը ծարաւաւ եւ կը կանչէ զործարարները, միջին որ Հայոց Պարսկարքը կը զուսցնէ 15 հազար օսկի զին տալով և անոր հասանութիւնը անուելով։

Պարսկարքի թելադրութեամբ Աղլ. Խորհրդարանի մէջ ժողովին մէջ, Աղաւթարարի հասցէին ընտրակալութեան թուէ մը անցաւ, առանց զայն մամուլի տալու, որպէս ի միւս ուղղափառ թելադրութիւնը արժանապատուութիւնը չիփաւորուի։ Այս թայրով հանգերմ, Դաւանկութիւնը հարաւոր զին չէ զարգած, ոչ Պարսկարքի, ոչ անգաւթարի յաջողմանները օգուտ չեն ունեցան, հակառակորդներն ունէ զաջողութիւն տալէ չեն ուզած զլուր խնարհեցնել։

Դաւանկութեան զէմ մղուած հայրամանք միւս եղած է անմիտ ու անիմիտ։ Հակառակորդներ ինչ պէս վարուեցան Կոլիկարի հայ կամաւորներու հարցին առթիւ, շնորհակալ զարմէ մը, որ մեր մասնաւոր շէնքեր և Դաւանկութեան ճակատին շարք մարդեր։ Եւ այդ պատճառաւ ալ, կամաւորական անքան զեղեցիկ շարքումը կէս համարան կանգ առան։ Բայց անկէ, այսօր, Անգլիոյ մէջ, ա մ է ն էն աշիք զարմող մարդիկ, Պարսկարք և Միւրի, ինչպէս և Հայոց զատին յոյսր պաշտպանները, երբ Հայոց համար կը խոսին իրենց կատարարութեան կամ ժողովուրդին, Կոլիկարի կամաւորական շարքումը կ'աղբիւր։ Եւ այդ կարեւոր փաստը ի մեղին ունենալով է որ կը յայտարարեն։

«Հայերը իրենց Կոլիկարի կամաւորական շարքումով միւս զաւանկիցներու կողմը եղած են։

Բայց հոս և այսօր ջանք ու միջոց չիմայուեցաւ, կատարարական շարքումը մարդեղեցիկու համար, որուն հակառակորդները «Դաւանկութիւն» մեղադրին անունը կուտային։ Մասամբ ալ յաշտեցան անոնք։ Բայց կը խնդրենք, բաւք, ո՞վ առնէ մեր թանգումով զործունէութեամբը։ Հ. Դաւանկութիւնը, թէ՛ Հայ զարար։

Այս ալ մեղի կը մեղենք զատիկ։

Վերջապէս, ինչնքն այն անմաքուր զէնքն ալ, որ Դաւանկութեան զէմ գործանքից տակէ մաս երեք տարի առաջ հանգանակութեանց առթիւ։ Տիւրքիոյ մէջ աղբին ճաշարանակութեան մը մեղի զրկեց 416 տարար, իրեն իր հանգանակութեան թաթարը։ շարք մ մը վերջ թեցիք թէ, նոյն մարգը աշխարհով ալ զաւանկիցներուն հանգանակութեան պիտի մասնակցի. զաջիք յորդորեցիք որ մտադրութեան եւ մասայ։ Մարգը համակերպի մը, բեկով. միւս մեղի տուած նուէրը կը կրկնապատկեմ, միայն թայր տուէք որ անոնց ալ մասնակցիմ։ Դուք յոթարեցեք, իսկ մարգը իր մտադրութեանը վրայ անդրադուի մնաց, սպասանցիք անոր կանգնել։ Ան ալ օգուտ չըբաւ։ Վերջապէս անոնցիք մեր առաջած նուէրը եւ տալ ուղեցիք, բեկով. Փանի որ զուր Դաւանկականութեան համագանակութեան ալ պիտի մասնակցիք,

մեծ մեր զարմը չեմք ընդունիլ։

Աղբին հաշարանակար տար վրայ, մեղի արւած իր զարմը, զոր ընդունելիք, միացուց զաւանկիցներուն ժողովին տալիք զուստարին և նա մակով մը զրկեց Հ. Ե. Կեղը. Կոմիտէին։ Այսպէս, հաշարանակար մը, հայ ժողովուրդի աւանդով կազմակերպուած, հայ հասարակութիւնը անարարացնող առաջնորդներու երեսին տուաւ փաստարար ապտակ մը։ Մենք չենք կարեն թէ, ամենաշխատեղ մ ժողովուրդներու առաջնորդներ մենք իսկ, այսքան զգուշի միջոցներ զործարար տալուրդներ գտնուին իրենց հակառակորդներու զէմ։

Բայց Դաւանկութիւնը միտակու կայ զղացումով ընդուած, մեր առաջնորդները, որ թաթարանալու յոյսր անգամ չեն ներշնչիւր այս լինելու շինելու օրերուն իսկ, մեր ամենուս միջին կախում, մեր աղաւթին հանգանակութեան ժողով մնացած, մեզի անդինները զուրկ կը յարեն Դաւանկութեան չեղորմութեան դատաւարարելու համար։ Ասկէ առաջ Դաւանկութիւնը «անհամարաշխատեղ» և, ան «շիւանար» կը կրկնելն ամէն օր։ Երբ այսօր Դաւանկութիւնը Միւրիան մէջ է և կը զործէ ամէն կերպ, անոնցմէ անմաք, օղաւելով այս պայմանին, խուրդի ապա կուգին արմատէն վրասել անոր։ Ահա մեր առաջնորդներու հայրենասիրական ու թաթարական մարդիկ մաւկարանք։

Այս թարգմութիւնները որքան ալ որ արտասահմանի մէջ լինին, իր հայրենի օմախին փարած մեր հայրենակիցներուն է որ հասկնան կուգուի թէ, Հ. Ե. Դաւանկութիւնը փաստարար տարար մըն եղած է սկիզբէն ի վեր։ Բայց ինչ պիտի ընեն երկրի մեր մնացորդները, երբ արտասահմանի մեր մամուլին ընած զիւրքն ա և դ և ա կ զաւանդու...

Այս հարցը մեղ կը լինիցն Հայոց պատմութեան մէջ սքանչելի էջը։ Պատմենք։

Հայեր ժամանակին Մարցը հարկաւոր էին։ Հայոց թաղարար կը փորձէ հարկ և զորք չըրաւ Մարցը։ Թաղարարի մտադրութիւնը յուսե

լով, թշնամի կողմէ զորք կը զրկուի անոր վրայ։ Հայոց թաղարար որ կը փորձէ իր ընտանիքը ուրիշ տաղանով վայր մը փոխադրել, զերի կ'իշխայ, Մարցը կ'իշխու զարգաւորներ իր զերիները, երբ որդին Տիգրան վրայ կը հասնի։ Թաղարարի արքանական ընտանիքը փրկանքի զինքը օրուելու միջոցին, կ'իշխու զաւանդով Տիգրանին կ'ըսէ — Դուս բաւ, ո՞վ Տիգրան, ինչ փրկանք կուտաւ կուգի համար։ Տիգրան կը յարէ. «Իմ անձն, եթէ պէտք բլլայ ամբողջապէս կը նուիրեմ» կին աղաւթներէն աղաւթելու համար։ Եւ միջոցն ամբողջ արքանական ընտանիքը կ'երթար, կ'ըսէ Փանդոսին, մէկ կը զովքը կ'իշխու իմաստութիւնը, մէկ ուրիշը՝ անոր մահալուսութիւնը, և ուրիշ մը հեղուկութիւնը, անմաք և աղեղեղութիւնը և հասակին վայելչութիւնը։ Այն առան Տիգրան կը հարցնէ իր կնոյր — Քեզի ալ զեղեցիկ երեւա՞ւ Կիրարար։ — Եւ անոր չէի նուիրել, կը պատասխանէ կինը։ — Հապա որո՞ւ կը նայէիք, կը հարցնէ Տիգրան։ — Անոր, կը պատասխանէ կինը, որ քաւ թէ իմ անձն եթէ պէտք բլլայ ամբողջապէս կը նուիրեմ, որպէս կ'իշխու աղաւթին զաւանդու։

Ահա արդիւնք ալ, երբ երկրի մեր հայրենակիցներու թերանք թաղարար, պիտի ընեն։

Մենք, արտասահման նստող զեղեցիկ ճառարաններուն ոչ լաւ ենք և ոչ ալ պիտի լինեն։ Մենք կը լինենք անոնց, որոնք մեղի հետ գործեցին, զոմերու մէջ մեղի հետ պատկեցան և մեր կողքին կանգնած՝ նահապետի ինկան։

Ճիւղն, Քայլ. Ա. ԹՅՆԷՐԸՆԸ

ՎԵՐՊԱՆ.— Անցաւ անգամ աղ մը ժողովի է իմ յոգումն մէջ։ Այդ հաստատու զիւրքը ըլլաւ այդպէս։ — Տէր Առաւմ, իմ երգողները կուգուին, ինչ զաղեքի մէջ ալ չէր։ Մարցը կ'ուգէ որ զաղեք երկու ալեւ գործերի, եղ չէ որ իմէն ալ իր մէկ ալեւ գործերը։

